

Mätning av digital mognad inom kommunerna i Jönköpings län november 2020

Inledning

Digitaliseringsrådet i Jönköpings län har under november 2020 genomfört mätning av den digitala mognaden i länets kommuner. Resultatet ska bidra till att vi förstår kommunernas förmåga att tillgodogöra sig nyttorna med digitalisering. I regeringskansliets trendrapport från 2016 konstateras att digitaliseringen är den enskilt största förändringsfaktorn fram till 2025. Digitaliseringen är en viktig del i den omställning som krävs för att säkerställa framtidens välfärd.

Enligt digitaliseringsstrategin ”För ett hållbart digitaliserat Sverige” (Regeringskansliet) har fem delmål pekats ut. Inom delmålet digital ledning formuleras behovet av fortlöpande analys av digital mognad och behov av åtgärder.

Det framgår också av SKR:s strategi ”Utveckling i en digital tid” att en organisation med hög digital förmåga utmärks av en hög verkningsgrad avseende digitala initiativ samt förmågan att balansera effektivitet och innovation.

Dimios är ett verktyg framtaget för att mäta och följa upp digital mognad i offentlig sektor och har sin utgångspunkt i de senaste forskningsresultaten. I dagsläget är det cirka 160 organisationer som använder verktyget för att mäta sin digitala mognad.

Målsättningen är att skapa ett faktabaserat underlag för att stödja beslutsfattande för accelererad digitalisering i offentlig sektor. För att skapa detta har forskningen identifierat återkommande faktorer och förutsättningar för att lyckas få nyttan av digitalisering. Dimios mäter och följer upp dessa förutsättningar snarare än effekterna av digitalisering.

Nivån på den digitala mognaden i kommunerna avgör vilka insatser som ska planeras samt ger en bedömning av hur väl digitaliseringen kommer att lyckas.

Utan kunskap om kommunernas digitala mognad riskerar de insatser som görs att resultera i uteblivna eller oönskade resultat.

Den digitala mognaden mäts genom en enkät som skickas ut till ett antal förtroendevalda och tjänstepersoner i ledande ställning i kommunerna. Digital mognad visar organisationens förmåga att tillgodogöra sig nyttorna av digitalisering.

Den framtagna modellen bygger på en indelning av verksamhetens digitala mognad i två delar. ”Digital förmåga” mäter organisationens förmåga att förstå, fånga och förändra på grundval av digitala möjligheter. ”Digitalt arv” mäter om existerande infrastruktur stärker eller hindrar digital handlingskraft. Mätningen leder till ett resultat med tillhörande beskrivningar och rekommendationer, samt ger möjlighet att jämföra och ta del av andra organisationers initiativ som varit avgörande för stärkt digital mognad.

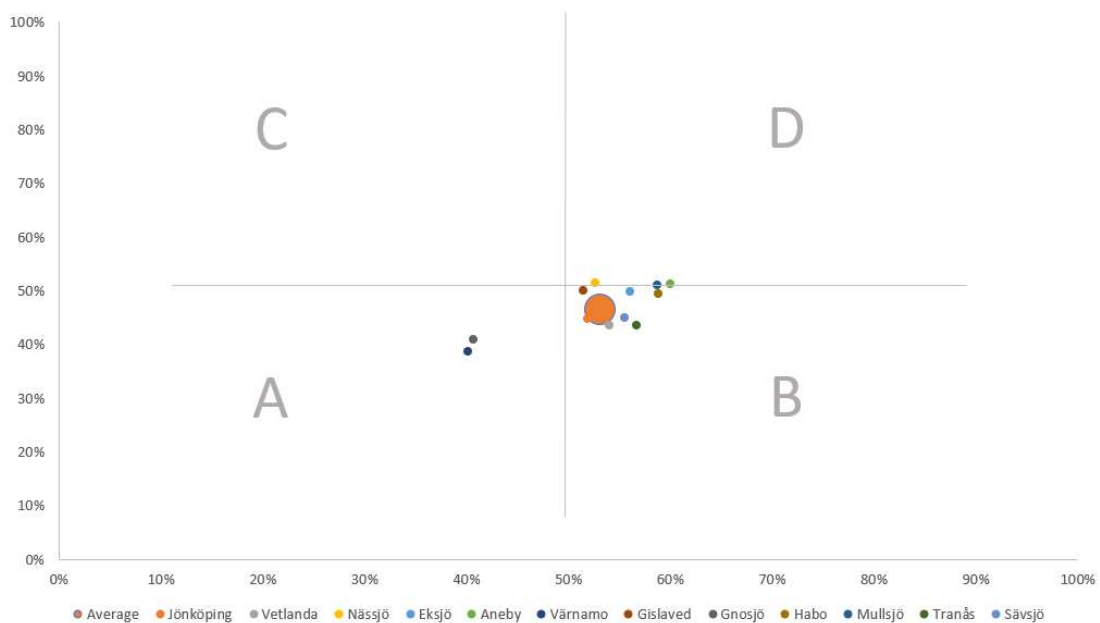
Digitaliseringsrådet anser att mätning av den digitala mognaden är strategiskt viktig. Mätningen kommer därför att upprepas i syfte att följa utvecklingen och stödja kommunernas fortsatta planering.

Denna rapport avser den tredje mätningen av digital mognad och genomfördes i november 2020. Deltagande kommuner var Jönköping, Mullsjö, Gislaved, Värnamo, Vetlanda, Sävsjö, Eksjö, Nässjö, Aneby, Habo, Tranås och Gnosjö.

Rapporten är sammansatt i januari 2020 av Thomas Sandh Vetlanda, Kim Olsson Eksjö och Tobias Mossbrant Sävsjö med analysstöd av Docent Johan Magnusson vid Göteborgs universitet, forskningsledare.

Resultat från mätningen i november 2020

Den aktuella nivån av digital mognad för kommunerna i Jönköpings län (fortsättningsvis kallat kommunerna) är 50%. Resultatet visar också att vi samlat är en organisation av typ B. Jämfört med mätningen 2019 har fem kommuner förflyttat sig från typ A till B, vilket innebär att 10 av 12 medverkande kommuner nu befinner sig i kvadrant B.

Figur 1: Kommunernas samlade resultat, november 2020

Organisationer av typ B utmärks av ett mer möjliggörande digitalt arv samtidigt som att den digitala förmågan är låg-medel. Det gör det möjligt att få mer effekt av innovationer om dessa förekommer, men den begränsade digitala förmågan gör just innovation svår att leda och identifiera.

Det kan vara svårt att tillgodogöra sig nyttan av tidigare moderniseringar, så utebliven nyttohemtagning blir ett återkommande problem. Vidare leder den bristande digitala förmågan till att organisationen tenderar att göra felriktade investeringar.

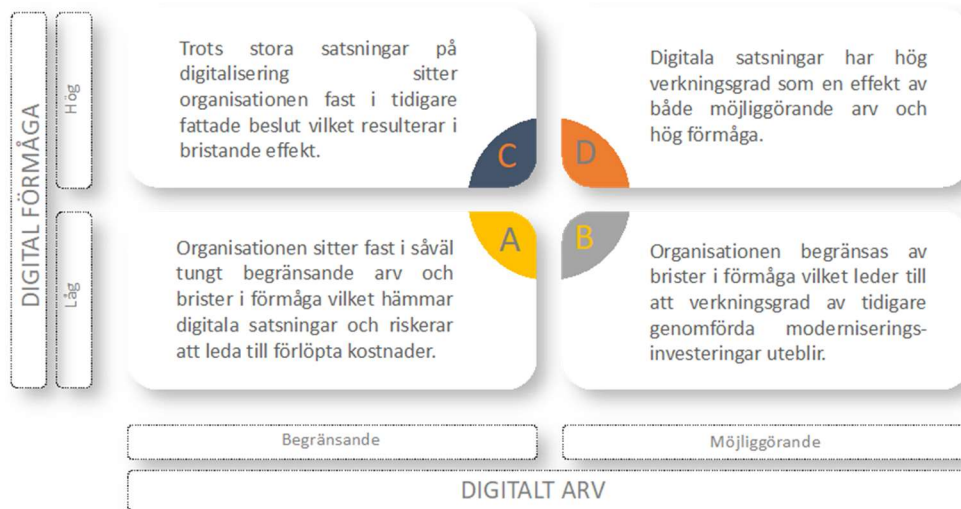
För att bryta detta läge är det viktigt att prioritera styrningen, skapa god förståelse för möjligheterna med det digitala arvet, samt förmågan att fokusera kommande investeringar på innovation som skapar realiserad nytta. Vidare krävs kompetensutveckling genom såväl nyrekrytering som vidareutbildning.

Utmärkande för organisationer av typ A är att de har låg-till-medel digital förmåga och ett begränsande digitalt arv. Digitala initiativ löper stor risk både att resultera i förlupna kostnader och att inte få spridning i organisationen. Brister i modernisering av den tekniska infrastrukturen och styrningen gör att digitala initiativ kan fastna på idé-nivån då förutsättningar för genomförande inte existerar.

Medarbetare i denna typ av organisation tenderar att känna sig begränsade av IT-avdelningen genom att denna agerar motstånd mot förändring. Man styr ofta genom att kontrollera. Det gör att man agerar reaktivt och brister i innovationsförmåga i organisationen som helhet.

För att förstärka den digitala mognaden krävs arbete med att stärka både digital förmåga och att modernisera det digitala arvet. Detta kan ske genom rekrytering och vidareutbildning av personal med syftet att stärka den digitala kompetensen, parallellt med en prioritering av modernisering snarare än innovation för nya investeringar.

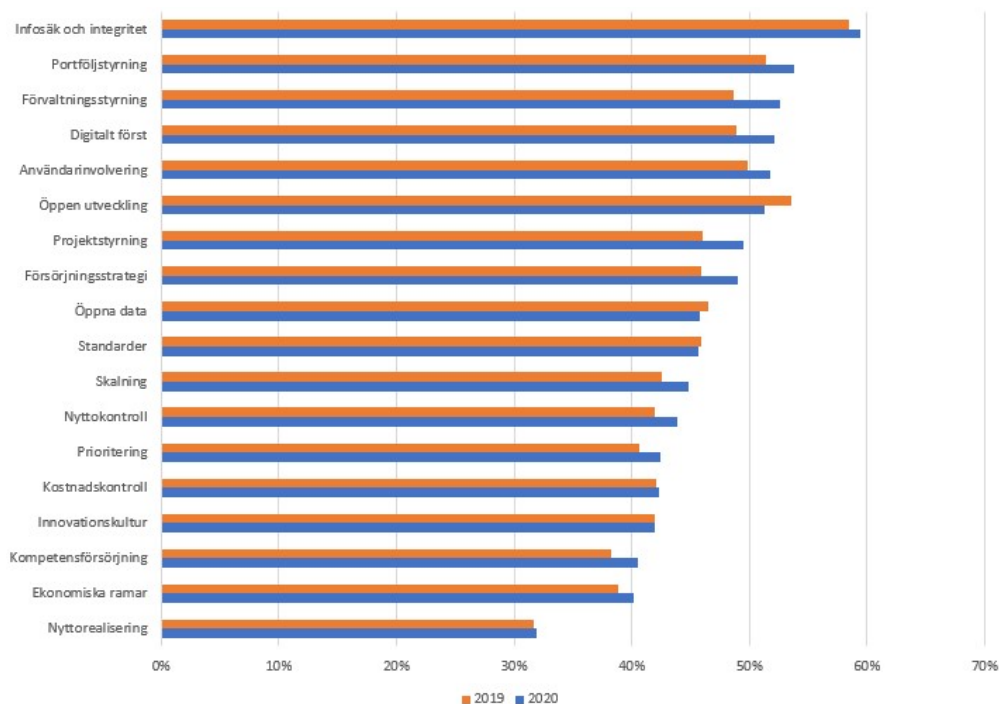
Arbetsgrupps bild av kommunernas digitala mognad stämmer på många sätt väl överens med analysen av både typ A- och typ B-organisationer, och rekommendationerna är relevanta både för enskilda kommuner och länet som helhet.

Figur 2: Dimios, Källa: Accelererad Digitalisering. Rapport till Regeringskansliet, 2017.

Den digitala förmågan

Den digitala förmågan är organisationens förmåga att förstå, fånga och förändra på basis av digitala möjligheter. En organisation med hög digital förmåga utmärks av att man har en hög nivå av verkningsgrad avseende digitala initiativ.

Figur 3: Digital mognad per faktor, medelvärde för deltagande kommuner i Jönköpings län

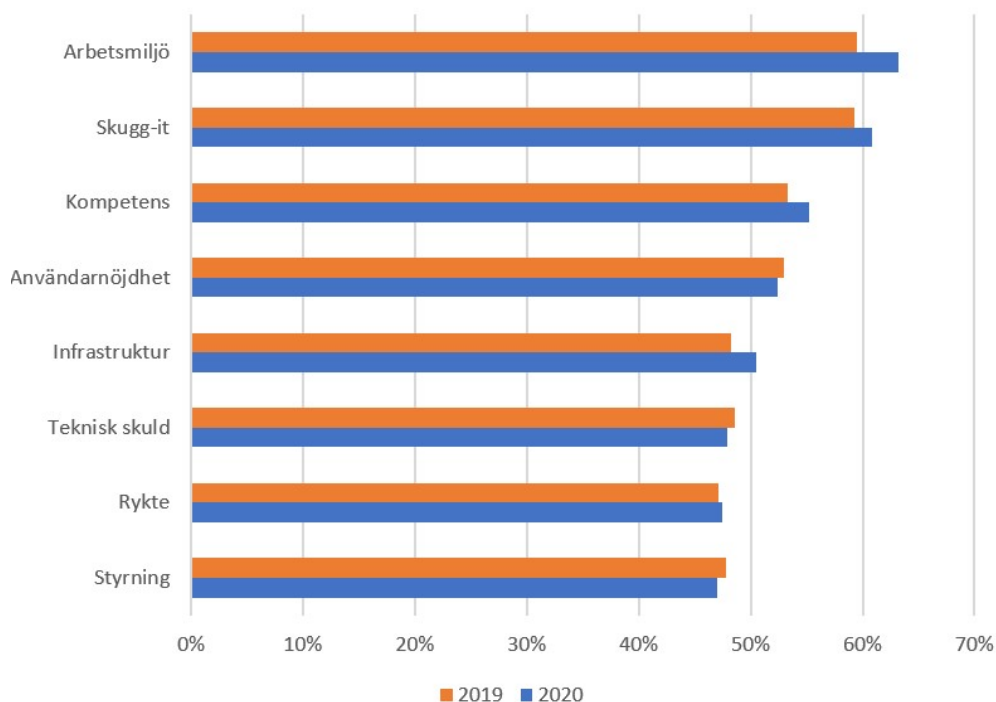
I mätningen får kommunerna sammantaget värdet 47% för digital förmåga. Det gör att vi hamnar något under gränsvärdet 50% som skiljer de som har låg digital förmåga från de som har hög. Samtidigt kan vi konstatera att detta är högre än genomsnittet på 45% för samtliga organisationer som genomförde mätningen 2020.

Arbetsgruppen ser att värdena för nyttorealiserig, kompetensförsörjning och ekonomiska ramar är de som kan anses ha ett något lägre resultat än de övriga. Detta kommer att utgöra underlag för diskussion och beslut kring kommande aktiviteter i digitaliseringsrådet i Jönköping län.

Det digitala arvet

Det digitala arvet utgörs av organisation, användare och teknik. Det innefattar tidigare genomförda investeringar avseende infrastruktur m.m.

Organisationen kan antingen ha ett digitalt arv som begränsar nya digitala initiativ eller möjliggör dessa.

Figur 4: Digitalt arv per faktor, medelvärde för deltagande kommuner i Jönköpings län

I mätningen får kommunerna sammantaget värdet 53% för digitalt arv. Det gör att vi hamnar precis över gränsvärdet 50% som skiljer de som har begränsande digitalt arv från de som har möjliggörande digitalt arv. Detta värde är något högre än det snitt som är på 50% för alla offentliga organisationer som genomfört mätningen 2020.

Arbetsgruppen ser att värdena för styrning, rykte och teknisk skuld är de som kan anses ha ett något lägre resultat än de övriga. Detta kommer att utgöra underlag för diskussion och beslut kring kommande aktiviteter i digitaliseringsrådet i Jönköping län.

Insikter

Vi har fortfarande, i likhet med andra organisationer som svarat, en hög andel av ”vet ej” som svar på frågor. I regionen utmärker sig det digitala arvet mer än digital förmåga genom att många svarar ”vet ej” på frågorna. Det visar att vi inte är insatta i kopplingen mellan verksamhet och teknik.

Det är värt att påpeka att digitaliseringen ställer nya krav på kompetens och att det är viktigt att få in ett faktabaserat underlag kring var vi saknar insikt. De faktorer som utmärker sig genom en hög nivå av ”vet ej” svar visar var vi behöver börja utvecklingen av vår kompetens.

Under det senaste året har vi sett en förflyttning i den digitala mognaden. Några saker kan vara värda att lyfta fram. Fyra kommuner (Nässjö, Vetlanda, Eksjö och Aneby) har en relativt långt driven samverkan både på verksamhets- och tekniksida. Dessa kommuner har gått från organisationstyp A till B. Utvecklingen har sannolikt katalyserats av den pågående pandemin som ställt nya krav på arbetssätt. Parallellt med pandemin har det dessutom pågått ett flertal större projekt med utbyte av system exempelvis Microsoft 365.

En insikt som förmedlats av Johan Magnusson, Göteborgs universitet, är att de verksamheter som upplever en hög förväntan utifrån att digitalisera kan ha en tendens att skatta sig lägre och upplever därmed en större begränsning. Skattningen står i relation till respondentens uppfattning av hur verksamheten lever upp till de förväntningar och krav som är ställda.

Rekommendationer fortsatt arbete

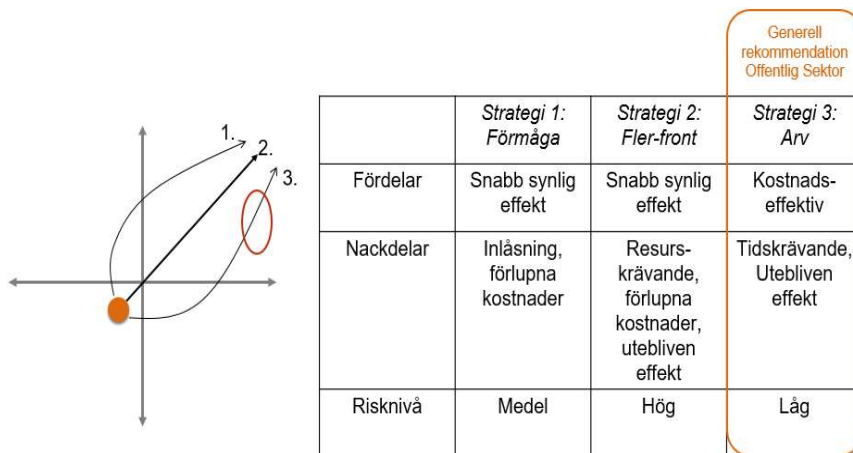
Genomförandet av mätningen har skapat en ökad medvetenhet och insikt kring digital mognad. Arbetsgruppen rekommenderar att vi fortsätter mäta med Dimios kontinuerligt och att kommande mätningar finansieras av digitaliseringsrådet i Jönköpings län. Ökat fokus bör läggas på utvecklingsarbete med utgångspunkt från resultatet i gjorda mätningar. Bedömningen är också att mätningen inte behöver ske så frekvent som varje år, utan snarare vartannat år. Syftet är att prioritera utvecklingsarbetet för att se resultat av de förändringar som görs mellan mätningarna.

Det gemensamma resultatet för kommunerna visar ett i någon mån möjliggörande digitalt arv. Det finns brister i digital förmåga vilket kan hämma digitala satsningar. Det riskerar att leda till att effekten av genomförda satsningar uteblir och blir till onödiga kostnader. För att möta det och nå en ökad digital mognad finns det tre strategier att utgå ifrån.

Den generella rekommendationen för offentlig sektor utifrån vårt nuläge är strategi tre där vi arbetar med det digitala arvet. Det innebär en förhållandevis låg risk, samtidigt som det måste finnas en förståelse för att effekterna inte är snabbt synliga.

Svårighet med att tillgodogöra sig nyttan av tidigare moderniseringar, och risk för felriktade investeringar, gör det viktigt att prioritera styrning. Kommunerna bör verka för att IT utvecklas som en möjliggörande stödfunktion inom digitalisering.

Nu är vi i ett läge där större uppmärksamhet bör fästas på aktiviteter inom digital förmåga så som effektivisering och innovation. Dessa aktiviteter kan sedan skalas upp till flera verksamheter.

Figur 5: Strategier för utveckling, Källa: Johan Magnusson vid Göteborgs universitet, forskningsledare Digital Förvaltning

Vi rekommenderar vidare att fortsatt prioritera att lära av varandra, mellan kommunerna i regionen och nationellt.

Kommunerna behöver bland annat försäkra sig om att det finns:

- Kunskap och förståelse för digitaliseringens innebörd.
- Rätt kompetens för ledning och styrning av digitalisering.
- Rätt teknisk infrastruktur och teknik för digitalisering.

Resultatet kommer att utgöra underlag för diskussion och beslut kring kommande aktiviteter i digitaliseringsrådet i Jönköpings län.

Bilaga

Bild 1: Sammanställt resultat 2020 jämfört med 2019.

Organisation	Digital mognad		Digitalt arv		Digital förmåga	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Snitt deltagande kommuner	50%	49%	53%	52%	47%	45%
Jönköping	48%	53%	52%	58%	45%	49%
Vetlanda	49%	44%	54%	46%	44%	41%
Nässjö	52%	48%	53%	49%	51%	48%
Eksjö	53%	48%	56%	51%	50%	45%
Aneby	56%	45%	60%	50%	51%	40%
Värnamo	39%	42%	40%	42%	39%	42%
Gislaved	51%	42%	51%	38%	50%	47%
Gnosjö	41%	47%	41%	49%	41%	45%
Habo	54%	55%	59%	66%	49%	45%
Mullsjö	55%	51%	59%	58%	51%	43%
Tranås	50%	55%	57%	61%	43%	49%
Sävsjö	50%	53%	56%	57%	45%	49%

Bild 2: Sammanställt resultat Vet ej digital förmåga.

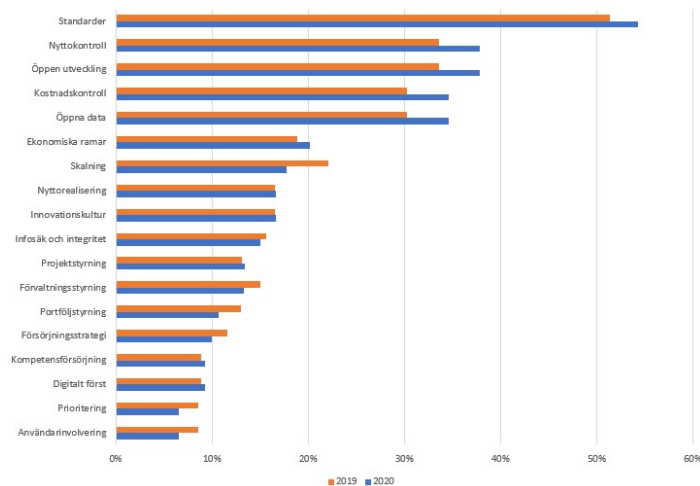

Bild 3: Sammanställt resultat Vet ej svar – digitalt arv

